

УДК 378.091.12.011.3-051:005.336.2-028.77

DOI: 10.15587/2519-4984.2026.361746

КОГНІТИВНО-РЕФЛЕКСИВНИЙ СКЛАДНИК ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

О. Г. Грицан

The article examines the problem of forming research competence of future teachers of higher education institutions in the context of socio-cultural and educational challenges.

The relevance of the outlined issues is due to the need for a thorough study of the influence of cognitive and reflective processes on the development of key and professional competencies of future teachers of higher education institutions, their cognitive styles, ways of thinking on the processes of intensification of the acquisition of knowledge, skills, and abilities during learning and teaching in the conditions of digitalization of technologies and society, and the organization of scientific and research work. The typology of views and approaches to the nature and essence of the cognitive-reflective component in the structure of research competence of future teachers of higher education institutions is considered. The essence, component composition and features of the formation of the cognitive-reflective component of research competence for training a new generation of teachers of higher education institutions with a high level of research culture and critical thinking are analyzed. The cognitive and metacognitive skills, reflective abilities of a future teacher of a higher education institution, necessary for the organization and conduct of scientific and research activities, are described. It is substantiated that the quality and result of scientific and research activities directly correlate with the cognitive styles of the individual as individual ways of collecting, organizing, processing, systematizing, categorizing, and interpreting information using various research strategies. Cognitive flexibility is defined as one of the basic competencies of a future specialist, an integral component of his professional competence.

Keywords: future teacher, higher education institution, research competence, cognitive skills, scientific literacy, reflective skills, cognitive flexibility, cognitive intelligence, pedagogical intuition

How to cite:

Grytsan, O. (2026). Cognitive-reflective component of research competence of future higher education institution teachers. ScienceRise: Pedagogical Education, 2 (67), 29–34. <http://doi.org/10.15587/2519-4984.2026.361746>

© The Author(s) 2026

This is an open access article under the Creative Commons CC BY license

1. Вступ

Інтеграція України в європейський освітній простір, реформування і модернізації системи вищої освіти, посилення ролі інновацій, науки та інтернаціоналізації, скорочення життєвого циклу інформації і технологій актуалізують потребу у формуванні якісного людського капіталу та забезпечення інноваційних процесів у суспільстві. Сучасні глобалізаційні виклики, нові вимоги до якості підготовки випускників зумовлюють необхідність підготовки майбутніх викладачів закладів вищої освіти, здатних продукувати інноваційні ідеї, здійснювати самостійно науковий пошук, систематично вивчати явища і процеси за допомогою методів і засобів науки, організувати науково-дослідницьку професійну діяльність, безперервно навчатись упродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти. Формування дослідницької компетентності здобувачів вищої освіти розглядається як одна з необхідних умов їхньої якісної професійної підготовки. Вона має стає не лише маркером академічної зрілості та професійної готовності випускника, а й важливим чинником розвитку економіки знань [1].

Видозміна знаннєвої на компетентнісну парадигму освіти передбачає переосмислення підходів до організації освітнього процесу в закладах вищої освіти, акцентування уваги на підготовці *когнітивного фахівця* (від лат. *cognitio* – пізнання, пізнавання, ознайомлення), *дослідника*, який не лише володіє знаннями, уміннями, навичками, поведінковими моделями і світоглядними позиціями, а й ціннісно їх використовує, швидко адаптується в нових соціокультурних умовах, діє і ухвалює оптимальні рішення в стандартних і непередбачуваних професійних ситуаціях. У сучасному науковому дискурсі когнітивно-рефлексивний складник дослідницької компетентності науковці в основному пов'язують із системою знань здобувачів, що дозволяють самостійно проводити науковий пошук, опановувати методологічний апарат дослідження. Проте такий підхід до вивчення й аналізу природи когнітивно-рефлексивного складника дослідницької компетентності є вузьким, не вичерпує його природи і сутності як ресурсу для вдосконалення університетського освітнього середовища, підготовки викладача з високим рівнем дослідницької та аналітичної культури.

2. Літературний огляд

Сучасні виклики глобалізованого світу і трансформаційні процеси в системі вищої освіти актуалізують потребу виокремлення в структурі дослідницької компетентності когнітивного і рефлексивного компонентів як сукупності знань, умінь, навичок, соціального досвіду майбутнього фахівця, які дають йому змогу швидко адаптуватися до різних умов життєдіяльності, зберігати емоційну поведінкову стабільність, гнучко реагувати на зміни.

Н. І. Пилявець, Є. М. Потапчук [2] аналізують й обґрунтовують значущість когнітивно-стильових характеристик студентів для ефективності навчання у вищій школі, виконання різних видів професійної діяльності.

Б. П. Савчук, Л. М. Височан, З. Ю. Височан розглядають формування когнітивної гнучкості як однієї з базових компетенцій майбутнього фахівця, невід'ємного складника його професійної компетентності [3].

А. І. Мельник [4], обґрунтовуючи особливості розвитку когнітивних процесів здобувачів вищої освіти в сучасному інформаційному просторі, визначає такі основні психолого-когнітивні характеристики студентів цифрового покоління:

- в умовах воєнного стану не живе спілкування, а онлайн-середовище та дистанційне навчання мають переважний вплив на когнітивні процеси студентів ЗВО;

- багато часу витрачають на соціальні мережі, де гіпертекстові посилання не дозволяють сконцентруватися на чомусь одному в процесі читання;

- краще сприймають інформацію, подану невеликими порціями та з перервами;

- не можуть засвоювати великі обсяги інформації;

- мають слабкі механізми саморегуляції (контроль, моделювання, оцінка) та, як наслідок, не спроможні самостійно шукати рішення, організувати час для навчання, розподіляти часові та психічні ресурси в процесі навчання;

- страждають на синдром відволікання;

- мають слабку мотивацію.

Незважаючи на наявність значної кількості досліджень і певних здобутків у розв'язанні завдань теоретичного і практичного характеру, проблема формування дослідницької компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти, зокрема когнітивно-рефлексивного складника, в умовах модернізаційних процесів у вищій освіті не стала об'єктом ґрунтовного теоретико-методологічного вивчення і комплексного аналізу.

3. Мета та завдання дослідження

Мета статті: теоретичний аналіз сутності і компонентного складу когнітивно-рефлексивного складника дослідницької компетентності для підготовки нової генерації викладачів закладів вищої освіти з високим рівнем дослідницької та аналітичної культури.

Відповідно до мети визначено такі завдання:

1. Розглянути типологію поглядів і підходів на природу і сутність когнітивно-рефлексивного склад-

ника в структурі дослідницької компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти.

2. З'ясувати вплив когнітивних і рефлексивних процесів на розвиток ключових і фахових компетентностей майбутніх викладачів закладів вищої освіти, їхніх когнітивних стилів і способів мислення на процеси інтенсифікації засвоєння знань, умінь, навичок, індивідуалізацію навчання.

3. Описати сутність, структуру і компонентний склад когнітивно-рефлексивного складника дослідницької компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти.

4. Проаналізувати когнітивні і метакогнітивні навички, рефлексивні вміння майбутнього викладача закладів вищої освіти, необхідні для організації і проведення науково-дослідницької діяльності.

4. Матеріали і методи

Для реалізації мети наукової розвідки використано комплекс взаємопов'язаних теоретичних методів: *аналіз і синтез* – для визначення проблеми дослідження, формулювання висновків про результати наукового пошуку; *порівняння* – для вивчення типології поглядів і наукових підходів щодо розв'язання проблеми; *термінологічний аналіз* – для визначення понятійно-категорійного апарату дослідження; *моделювання* – для окреслення структури і компонентного складу когнітивно-рефлексивного складника дослідницької компетентності; *системний аналіз* – для вивчення об'єкта дослідження як сукупності складників, які утворюють систему; емпіричних методів: *узагальнення практичного досвіду* формування дослідницької компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти.

Окреслені методи створюють необхідне науково-теоретичне підґрунтя для з'ясування сутності когнітивно-рефлексивного складника в структурі дослідницької компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти та можливостей його використання в підготовці нової генерації фахівців.

5. Результати дослідження та їх обговорення

На основі теоретичного аналізу бази дослідження нами узагальнено та визначено структуру когнітивно-рефлексивного складника дослідницької компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти.

Когнітивно-рефлексивний складник дослідницької компетентності включає:

- 1) *наукову грамотність* як систему методологічних, професійних, міждисциплінарних наукових знань майбутніх викладачів закладів вищої освіти, що дозволяють їм здійснювати науково-дослідницьку діяльність та ціннісно використовувати набуті знання в освітньому процесі і повсякденному житті;

- 2) *когнітивний інтелект*;

- 3) *когнітивні і метакогнітивні навички* (аналітичне і критичне мислення; творче та інноваційне мислення; стратегічне мислення; вирішення проблем і прийняття рішень; планування та організація науково-дослідної роботи; вміння навчатись впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти; управління кар'єрою; саморегуляція);

4) *когнітивну гнучкість* (когнітивні здібності, адаптивні здібності, гнучкість мислення, емоційна гнучкість);

5) *індивідуальний когнітивний стиль*;

6) *педагогічну інтуїцію*;

7) *професійну рефлексію*.

Структуру когнітивно-рефлексивного складника дослідницької компетентності майбутніх викладачів ЗВО відображає рис. 1.

Рис. 1. Структура когнітивно-рефлексивного складника дослідницької компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти

Розглянемо детальніше кожен компонент структури когнітивно-рефлексивного складника дослідницької компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти.

Наукова грамотність. В умовах соціокультурних викликів майбутні викладачі повинні бути обізнаними в наукових питаннях і мати високий рівень наукової грамотності. У рамковому документі міжнародного порівняльного дослідження PISA наукову грамотність обґрунтовано як ключову компетентність, що надає можливості інтерактивно використовувати знання й інформацію та є основною метою наукової освіти для всіх студентів, головною передумовою їхньої «готовності до життя» [5]. Наукова грамотність потребує знань не лише понять і наукової теорії, а й загальних процедур і практик, пов'язаних із науковими завданнями, і того, як вони вможливають розвиток науки. Отже, науково грамотна особа – це особа, яка має знання про основні концепції й ідеї, що формують основу наукової й технологічної думки, про походження таких знань і ступінь обґрунтованості їх доказами або теоретичними поясненнями [5]. Компетентності перевіряють лише з урахуванням тих знань, яких можна обґрунтовано очікувати від студентів, зокрема знання про наукові поняття й ідеї (*знання змісту*), процедури й стратегії, що використовують у всіх формах наукового дослідження (*процедурне знання*), і способи обґрунтування й забезпечення надійності наукових ідей (*епістемне знання*) [5].

Наукова грамотність майбутніх викладачів закладів вищої освіти передбачає:

– знання наукових ідей, теорій, концепцій, законів, закономірностей, принципів, гіпотез, основних понять;

– методології науково-педагогічного дослідження, його структури, етапів і методів;

– вимог щодо оформлення результатів науково-педагогічного дослідження;

– особливостей організації, принципів проведення науково-педагогічного дослідження (єдності теорії і практики, історизму, об'єктивності висвітлення педагогічних процесів, усебічного вивчення педагогічних процесів, конкретності істини, суперечності, заперечення, розвитку, причинності, системності);

– володіння понятійно-категорійною основою наукового дослідження (актуальність, проблематика, об'єкт, предмет, мета, завдання, наукова гіпотеза тощо);

– розуміння значення фундаментальних термінів «теорія», «гіпотеза» і «дані»;

– уміння інтерпретувати дані й докази з наукової позиції, аналізувати й оцінювати дані, твердження й аргументи, описувати й оцінювати наукові дослідження та пропонувати шляхи наукового розв'язання проблем, робити відповідні наукові висновки тощо.

О. М. Космій формування наукової грамотності у здобувачів вищої освіти визначає як основну мету наукової освіти, одну із суспільних цінностей, елемент соціального капіталу [6]. Формування наукової грамотності, що включає знання змісту, розуміння наукової практики та розуміння науки як соціального процесу, сприяє розвитку у здобувачів освіти

наукової картини світу, здатності більш ефективного використання здобутків науки і техніки [6].

Розуміння сутності організації науково-дослідної роботи, системне оволодіння знаннями з методології і методики організації наукового дослідження досягається завдяки вивченню у ЗВО навчальних дисциплін, що забезпечують фундаментальну підготовку здобувача вищої освіти (наприклад, «Методологія і методи організації науково-педагогічних досліджень», «Академічне письмо», «Культура фахової мови», «Наукові проекти та грантова діяльність», «Академічна доброчесність у вищій освіті», «Технології штучного інтелекту: безпека даних і відповідальне використання в освіті та науці», «Відкриті дані і цифрові платформи дослідника» тощо).

Когнітивний інтелект (IQ) (від лат. *cognitio* – пізнання) включає сукупність розумових процесів, інтелектуальних функцій, таких, як увага, пам'ять, мислення, мова, судження, міркування, сприйняття, що допомагають майбутнім викладачам:

- зосереджуватись, підтримувати концентрацію;
- отримувати відомості про форми наукової творчості, виконання самостійних досліджень, обробляти, систематизувати, аналізувати проблеми педагогічної теорії і практики, отримувати, зберігати та відтворювати інформацію;
- генерувати знання, використовуючи наявну інформацію;
- виражати думку, здійснювати професійну комунікацію;
- планувати, вирішувати завдання, приймати рішення тощо.

Когнітивний інтелект відображає здатність мозку до пізнання, навчання та ефективного функціонування. Саме завдяки сформованим когнітивним здібностям мозок дозволяє продуктивно навчатися, запам'ятовувати, критично і системно мислити, говорити, читати з розумінням, міркувати, розуміти.

Когнітивні і метакогнітивні навички. На значенні розвитку когнітивних і метакогнітивних навичок для подальшої кар'єри і розвитку акцентується увага у міжнародних документах.

Всесвітній економічний форум (WEF) регулярно аналізує майбутні тренди на ринку праці та визначає ключові навички, які будуть затребувані. У звіті Всесвітнього економічного форуму вперше відзначено важливість таких навичок, як: активне навчання (*active learning*), витривалість (*resilience*), стресостійкість (*stress tolerance*) та гнучкість (*flexibility*) [7]. За версією WEF 2025, серед ТОП 10 навичок для 2030 року названо ключову навичку в епоху швидких змін – активне навчання та гнучкі стратегії навчання, що включає здатність і готовність постійно оновлювати знання, швидко адаптуватися до нових технологій, методологій і професійних викликів.

Організацією економічного співробітництва та розвитку в «Навчальному компасі – 2030» серед трьох груп навичок (когнітивні і метакогнітивні; соціальні та емоційні; практичні і фізичні) названо запит на когнітивні і метакогнітивні навички, що включають: критичне мислення, творче мислення, уміння вчитися та саморегуляцію, інновації та ідеї, комплексне розв'язання проблем і програмування

технологій [8]. Когнітивні навички тлумачаться як набір стратегій мислення, які дозволяють використовувати мову, числа, міркування та набуті знання, включають вербальні, невербальні та вищого порядку мислення. Когнітивні навички, зокрема творче мислення та саморегуляція, вимагають здатності враховувати наслідки своїх дій, оцінювати ризики та винагороди, а також брати на себе відповідальність за результати своєї роботи. Метакогнітивні навички включають базову грамотність; аналітичне та критичне мислення; творче та інноваційне мислення; стратегічне мислення; вирішення проблем і прийняття рішень; саморефлексію та навчання навчання; збір, систематизація та аналіз інформації; планування та організування; управління кар'єрою, навички навчання та здатність розпізнавати власні знання, навички, ставлення та цінності [8].

У дослідженні «Future of Work 2030: як підготуватись до змін в Україні», що проводив Центр «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності» (Career Hub, експертна платформа), серед навичок, актуальних до 2030 року, названо гнучкість, що допомагає працівникам швидко переключуватися під впливом динамічних змін [9].

Когнітивна гнучкість (від англ. *Cognitive flexibility*). Щоб залишатися конкурентоспроможним на ринку освітніх послуг, майбутньому викладачу треба розвивати ключові та фахові компетентності, навички *soft skills*, що вимагає когнітивної гнучкості, самовдосконалення, безперервного навчання впродовж усього життя. Науковці тлумачать когнітивну гнучкість як одну з базових компетенцій майбутнього фахівця, невід'ємний складник його професійної компетентності, об'єктивну потребу часу, зумовлену провідною сучасною соціально-освітньою парадигмою навчання впродовж життя [3].

Б.П. Савчук, Л.М. Височан, З.Ю. Височан виокремлюють чотири основні критерії сформованості когнітивної гнучкості [3], зокрема:

– **когнітивні здібності (КЗ)** – володіння пам'яттю, психофізіологічними і рецептивними здібностями і здібностями щодо адекватного розуміння сучасних суспільних і освітніх викликів; здатність до адекватного сприйняття, розуміння, оцінки стандартних і непередбачуваних професійних ситуацій; уміння ефективно використовувати засоби, стратегії вербальної і невербальної поведінки відповідно до контексту професійної діяльності;

– **адаптивні здібності (АЗ)** – швидке підлаштування до різних умов і викликів професійної та особистої життєдіяльності; адекватна психічна адаптивність, що передбачає ситуативність у стосунках з іншими, розуміння розмаїття різних особистісних і професійних інтересів, потреб, прагнень; уміння легко змінювати поведінку, характер стосунків, види діяльності;

– **гнучкість мислення (ГМ)** – адекватне сприйняття і реагування на зміни в професійному і соціальному середовищі; розуміння причинно-наслідкових змін в особистісних, професійних, соціальних стосунках;

– **емоційна гнучкість (ЕГ)** – ціннісно-емоційне сприйняття професійного та соціального життя; збе-

реження рівноваги й толерантності в міжособистісних суперечках, педагогічних конфліктах.

Індивідуальний когнітивний стиль. Якість і результат науково-дослідницької діяльності безпосередньо корелює з когнітивними стилями особистості. Професійні знання, уміння і навички залежать від способів опрацювання інформації та здатності їх використовувати, в основі яких є професійно-важливі якості – когнітивні стилі [10].

Когнітивний стиль визначаємо як індивідуальний спосіб збору, організації, обробки, систематизації, категоризації, інтерпретації інформації з використанням різноманітних дослідницьких стратегій для отримання певного когнітивного продукту. Отже, когнітивний стиль характеризує специфіку ментальної організації конкретної людини, її пізнавальних процесів, інтелектуальну активність і відмінні риси її інтелектуальної поведінки. Когнітивний стиль є унікальним природним інтелектуальним ресурсом, що притаманний кожній людині [2]. Без урахування психологічних особливостей сприймання і механізмів опрацювання студентами інформації, виявлення значущих для них когнітивно-стильових показників не можливий доцільний добір дидактичних принципів і технологій навчання і викладання, прогнозування результатів діяльності і стратегій поведінки. Тобто когнітивні особливості є важливим складником індивідуалізації освітнього процесу, розвитку здобувачів за індивідуальною освітньою траєкторією.

Педагогічна інтуїція. Для того, щоб майбутній викладач зміг успішно розв'язувати актуальні дослідницькі завдання, самостійно добирати доцільні для реалізації мети і завдань форми, методи, засоби з метою отримання нових знань, наукових фактів, цілісно охоплювати сутність наукової проблеми, передбачати результат науково-дослідної роботи, корегувати педагогічний задум, у нього повинна бути добре розвиненою інтуїтивна складова професійного мислення – педагогічна інтуїція (чуттєва та інтелектуальна), інтуїтивне передбачення, інтуїтивне мислення, прогнозування, імпровізація. Педагогічна інтуїція – не випадкове явище, а закономірний і важливий компонент творчої діяльності педагога, його педагогічної культури, яка виступає як засіб оперативного коректування педагогічного задуму [11]. Проте зазначимо, що *педагогічна інтуїція* (лат. *intuito*, від *intueor* – уважно дивлюся, згодом лат. *intuitio* – споглядання) не може замінити педагогу розгорнутого логічного пізнання, абстрактного, аналітичного і критичного мислення.

Інтуїція – це процес безпосереднього одержання знання за допомогою цілісного схоплення проблемної ситуації без дискурсивного його виведення й доведення, що зумовлюється великою попередньою пізнавальною діяльністю, тривалими творчими пошуками і багатим соціальним досвідом [12]. С. У. Гончаренко розглядає педагогічну інтуїцію як необхідний, внутрішньо зумовлений природою творчості, момент виходу за межі сталих стереотипів, логічних програм пошуку рішень, що не можливий без значного досвіду, творчості, глибоких знань [12].

Професійна рефлексія (від пізньолат. *reflexio* – звернення назад, відображення, віддзеркалення) – це інтегральне особистісне утворення, здатність майбутнього викладача усвідомлювати, аналізувати й оцінювати власну науково-дослідницьку діяльність, здійснювати самоаналіз, самопостереження й самооцінювання професійних дій, мотивів, ціннісних орієнтацій задля забезпечення якості і результативності освітнього процесу. Завдяки професійній рефлексії здійснюється безперервний професійний розвиток викладача впродовж життя за індивідуальною освітньою траєкторією, його становлення, самоствердження, самореалізація і самовдосконалення. Педагогічна рефлексія сприяє переходу від зовнішньо мотивованої педагогічної діяльності викладача до внутрішньо осмисленої, творчої, глибоко особистісної практики, допомагає розвивати власну педагогічну майстерність, інтегрувати інноваційні підходи та формувати високу професійну культуру [13].

Педагогічна рефлексія допомагає переосмислювати власний досвід, об'єктивно аналізувати власні фахові, інтелектуальні можливості, інноваційно розв'язувати наукові завдання, виконувати оригінальні дослідження та оцінювати результати у дослідницькій і професійній діяльності.

Серед рефлексивних умінь майбутнього викладача ЗВО, необхідних для подальшої діяльності, можна виділити такі, як-от:

- уміння виокремлювати, конкретизувати і структурувати наукову проблему;
- оцінювати педагогічні факти і явища об'єктивно;
- добирати зміст, форми, методи роботи відповідно до поставленої мети і завдань;
- аналізувати результати власної науково-дослідницької діяльності, зокрема досягнення, проблеми, перспективи, і діяльності студентів;
- здійснювати самоаналіз і самооцінку власної науково-дослідницької діяльності тощо.

Обмеження дослідження. Обмеження дослідження полягає в його теоретико-аналітичному характері, що передбачає використання методів аналізу та узагальнення нормативних, аналітичних наукових джерел без залучення емпіричних даних. Отримані дані не проходили експериментальної перевірки і потребують подальшої емпіричної валідації.

Як перспективи подальших досліджень вбачаємо розроблення та експериментальну перевірку комплексної моделі формування дослідницької компетентності майбутніх викладачів ЗВО в умовах змішаного навчання.

6. Висновки

1. Аналіз типології поглядів і підходів на природу і сутність когнітивно-рефлексивного складника в структурі дослідницької компетентності дав можливість обґрунтувати дослідницьку компетентність як невід'ємну частину професійного становлення майбутнього викладача вищої школи, що сприяє підготовці педагога-дослідника, розвитку його методологічної культури, творчих здібностей, підвищенню ефективності та якості освітнього процесу.

2. Когнітивно-рефлексивний складник дослідницької компетентності є важливим засобом індивідуалізації освітнього процесу, розвитку здобувачів за індивідуальною освітньою траєкторією, науково-дослідницької діяльності.

3. На основі теоретичного аналізу бази дослідження узагальнено та визначено структуру когнітивно-рефлексивного складника дослідницької компетентності, що включає наукову грамотність, когнітивний інтелект; когнітивні і метакогнітивні навички, когнітивну гнучкість, індивідуальний когнітивний стиль, педагогічну інтуїцію, професійну рефлексію.

4. З'ясовано, що розвиток когнітивних і метакогнітивних навичок, рефлексивних умінь майбутнього викладача закладів вищої освіти є необхідною умовою забезпечення професійної діяльності, оскільки сприяє організації і проведенню науково-дослідницької діяльності, формує здатність до самостійного наукового пошуку, безперервного навчання впродовж життя.

Конфлікт інтересів

Автори декларують, що не мають конфлікту інтересів стосовно даного дослідження, в тому числі фінансового, особистісного характеру, авторства чи іншого характеру, що міг би вплинути на дослідження та його результати, представлені в даній статті.

Фінансування

Дослідження проводилося без фінансової підтримки.

Доступність даних

Рукопис не має пов'язаних даних.

Використання засобів штучного інтелекту

Автор підтверджує, що при створенні представленої роботи не використано технології штучного інтелекту.

Подяки

Результати наукового пошуку отримано відповідно до теми науково-дослідної роботи Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України «Трендотчінг ринку праці в системі підготовки і підвищення кваліфікації фахівців в умовах повоєнного відновлення України» (0122U202007, 2022–2025 pp.).

Внесок авторів

Олександр Григорович Грицан: Концептуалізація, Методологія, Написання – підготовка чернетки, редагування.

Література

1. Слодиницька, Ю. Р. (2025). Формування науково-дослідницької компетентності здобувачів вищої освіти в умовах інноваційного університетського середовища. *Академічні візії*, 42, 1–11. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15395564>
2. Пилявель, Н. І., Потапчук, С. М. (2021). Сучасні підходи до визначення поняття «когнітивний стиль особистості». *Габітус*, 26, 117–121. <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.26.21>
3. Савчук, Б., Височан, Л., Височан, З. (2022). Формування когнітивної гнучкості як базової компетентності майбутнього педагога: педагогічний експеримент. *Нова педагогічна думка*, 109 (1), 55–60. <https://doi.org/10.37026/2520-6427-2022-109-1-55-60>
4. Мельник, А. (2023). Особливості когнітивних процесів здобувачів вищої освіти в сучасному інформаційному просторі. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*, 1, 105–117. <https://doi.org/10.31499/2307-4906.1.2023.276950>
5. PISA: природничо-наукова грамотність (2018). Київ: УЦОЯО, 119.
6. Космій, О. М. (2022). Формування наукової грамотності здобувачів освіти: аксіологічний аспект. Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», 236–241.
7. Future of Jobs Report (2025). World Economic Forum. Insight Report. Available at: https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2025/future-of-jobs-data-explorer-2025/?gad_source=1&gad_campaignid=2228224717&gbraid=0AAAAAoVy5F4cVftqeXENaHhOVNMWh5qe_&gclid=CjwKCAjw2rtQBhBuEiwAarLWHbPqenGGaGcv0FB4L4mEvu2It-0On8qHmd8zecIrlMJ85sCH9gzs-xoCxF4QAvD_BwE
8. OECD future of education and skills 2030 (2019). Learning Compass 2030. OECD Concept note. Available at: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/about/projects/edu/education-2040/1-1-learning-compass/OECD_Learning_Compass_2030_Concept_Note_Series.pdf
9. Зайцева-Чіпак, Н. О., Саприкіна, М. А., Гондюл, О. Д. (2021). Дослідження «Future of Work 2030: як підготуватись до змін в Україні». Available at: <https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/07/Future-of-Work-research-Ukr.pdf>
10. Попова, М. (2019). Значущість когнітивних стилів для різних сфер професійної діяльності. *Проблеми сучасної психології*, 46, 308–326. <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2019-46.308-326>
11. Давкуш, Н. (2012). Поняття «педагогічна інтуїція» у психолого-педагогічній літературі. *Витоки педагогічної майстерності*, 10, 70–76.
12. Гончаренко, С. (1997). *Український педагогічний словник*. Київ: Либідь, 376.
13. Чернець, Т. Ю., Мисула, М. С., Руда, М. М., Кавецька, Н. А., Мудра, У. О. (2025). Педагогічна рефлексія як чинник професійного розвитку викладача закладу вищої освіти. *Педагогічна Академія: наукові записки*, 23. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17374828>

Received 02.03.2026

Received in revised form 27.03.2026

Accepted 18.05.2026

Published 29.05.2026

Олександр Григорович Грицан, аспірант, Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, вул. Леваневського, 52/4, м. Біла Церква, Україна, 09108, **E-mail:** Sangog86@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-2771-1197>